

Προπτυχιακή Εργασία

Παπαδοπούλου Κωνσταντίνα

Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ

ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

ΔΙΔΑΣΚΩΝ : Δημητρόπουλος Ανδρέας
ΜΑΘΗΜΑ : Συνταγματικό Δίκαιο

ΘΕΜΑ: Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ : Παπαδοπούλου Κωνσταντίνα
ΑΜ : 1340 2004 00 343

ΑΘΗΝΑ 2005

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗσελ.3
2. Ο Ν.2472/97.....σελ.4
- 3.ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ.....σελ.12
4. ΟΙ ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ.....σελ.19
- 5.ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.....σελ.21

6. ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....σελ.22
7. ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ.....σελ.23
8. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....σελ.25

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η νέα τάξη πραγμάτων στην επικοινωνία , όπως αυτή έχει διαμορφωθεί μετά την αλματώδη διάδοση των νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών, θέτει το ερώτημα της ασφάλειας και της ισχύος του δικαίου μιας και οι «παραδοσιακοί» κανόνες δε δύνανται να δώσουν λύσεις . Η εισαγωγή νέας νομοθεσίας , προσαρμοσμένης στις προδιαγραφές και απαιτήσεις των νέων τεχνολογιών δεν αίρει το πρόβλημα , καθώς η αύξουσα και διαρκής ανάγκη (και πρόβλεψη) των τροποποιήσεων οδηγούν σε απώλεια της συνέχειας . Έτσι η αδυναμία καταστολής και επιβλητικότητας δικαϊκών κανόνων , σε συνδυασμό με την αύξηση των κινδύνων για τα έννομα αγαθά , οδηγεί με τη σειρά της σε αμφισβήτηση της <<κυριαρχίας του δικαίου>>.Ενδεικτική της <<αμηχανίας >> του νομοθέτη είναι η εκ των υστέρων και αποσπασματική επίλυση ζητημάτων που ήδη έχουν τεθεί από την τεχνολογία. Ως τέτοια επίλυση στο ζήτημα της προστασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα θεωρήθηκε και ο ν.2472/97 με τον οποίο ενσωματώθηκε η κοινοτική οδηγία 95/46/EK στο εσωτερικό δίκαιο . Ο νόμος αυτός αποτελεί ίσως την ουσιαστικότερη προσπάθεια προστασίας των προσωπικών δεδομένων καθώς περιέχει κανόνες που καθορίζουν τη νομιμότητα της επεξεργασίας των δεδομένων, διασφαλίζουν τα δικαιώματα των υποκειμένων τους και υπαγορεύουν τη σύσταση μηχανισμών ελέγχου , ο βασικότερος των οποίων είναι η Αρχή Προστασίας Δεδομένων Προσωπικού Χαρακτήρα . Η ανεξάρτητη αυτή δημόσια αρχή , αποτελεί το αντικείμενο της παρούσης εργασίας , στην οποία γίνεται μια σκιαγράφιση του ν. 2472/97 αλλά και του έργου της Αρχής που τόσο μεγάλη σημασία έχει για την προστασία προσωπικών δεδομένων . Είναι σαφές ότι η αδιάκοπη διάδοση νέων τεχνολογικών μέσων αλλά και η συνεχής εξέλιξη των ήδη υπάρχοντων καθιστά όλο και πιο δύσκολο τον θεσμικό έλεγχο της <<διαχείρισης >> των προσωπικών δεδομένων , τη στιγμή μάλιστα που φαινόμενα προσβολής ακόμα και των στοιχειωδών ελευθεριών των ατόμων είναι καθημερινά . Η σύσταση ενός μηχανισμού που θα διασφαλίζει την προστασία των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων δεν αποτελεί- σε καμία περίπτωση-πανάκεια .Ωστόσο είναι μέχρι στιγμής ο μοναδικός -ίσως - τρόπος κατοχύρωσης του ατόμου και κατ' επέκταση του των πληροφοριών που τον αφορούν , απέναντι στην <<αδιακρισία >> της εποχής μας .

Ο Ν. 2472/97

Η προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα στο ελληνικό δίκαιο περιλαμβανόταν μέχρι πρόσφατα στα άρθρα 2 παρ.1, 5 παρ.1, 9 παρ.1, 19 του Συντάγματος και την ΑΚ 57,δηλαδή στο γενικότερο πλαίσιο της ελεύθερης ανάπτυξης και εξέλιξης της προσωπικότητας του ατόμου. Χρειάστηκε η υπογραφή της Σύμβασης 108/1991 και η ψήφιση της κοινοτικής οδηγίας 95/46/EK, η συγκρότηση του σκληρού πυρήνα του δικαίου προστασίας προσωπικών δεδομένων προκειμένου να εισαχθεί σχετική νομοθεσία στο εσωτερικό δίκαιο. Η θεσμική πορεία της ελληνικής έννομης τάξης καθιερώθηκε με την κύρωση των παραπάνω διεθνών κειμένων μέσω των νόμων 2068/92, 2472/97 και 2774/99 αντίστοιχα. Ακολούθησε η τυποποίηση σε συνταγματικό επίπεδο του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής(right of privacy) με την διάταξη 9Α, η οποία μπορεί να μην εισάγει ένα νέο δικαίωμα, διευρύνει όμως την κανονιστική εμβέλεια των ήδη υπάρχουσών διατάξεων προστασίας του ιδιωτικού βίου. Ειδικότερα ο ν.2472/97 αποτελεί τον κορμό της προστασίας δεδομένων στη χώρα μας καθώς οριοθετεί την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού

χαρακτήρα. Με το νόμο αυτό θεσμοθετείται ένα σαφές κανονιστικό πλαίσιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων το οποίο περιέχει κανόνες ουσιαστικούς, οργανωτικούς, διαδικαστικούς και κυρωτικούς.

Ο ν.2472/97 περικλείει ρυθμίσεις που προσδιορίζουν τις προϋποθέσεις επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, διασφαλίζουν τα δικαιώματα των υποκειμένων των δεδομένων αλλά κυρίως προβλέπουν τη σύσταση μηχανισμών ελέγχου της επεξεργασίας τους.

Στις Γενικές Διατάξεις του νόμου και συγκεκριμένα στο άρθρο 1 ορίζεται επακριβώς το αντικείμενό του που δεν είναι άλλο από την θέσπιση κανόνων για την προστασία των στοιχειωδών ελευθεριών των φυσικών προσώπων και της ιδιωτικής τους ζωής.

Οι ορισμοί των βασικών όρων που χρησιμοποιούνται στο νόμο περιλαμβάνονται στο άρθρο 2. Η διατύπωση των ορισμών αυτών έγινε με βάση τους αντίστοιχους της κοινοτικής οδηγίας με εξαίρεση τον ευρύ χαρακτήρα και τον ορισμό της έννοιας του αρχείου.

Το άρθρο 3 συγκεκριμενοποιεί το πεδίο εφαρμογής του νόμου το οποίο αναφέρεται στην επεξεργασία δεδομένων που αφορά φυσικά πρόσωπα στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Από την εμβέλεια του νόμου εξαιρούνται τα νομικά πρόσωπα καθώς η ρύθμιση της επεξεργασίας των δεδομένων που τα αφορά πρέπει να γίνεται με εντελώς διαφορετικές αρχές και κριτήρια, όπως αναφέρεται στην εισηγητική έκθεση του νόμου.

Το Β' κεφάλαιο του νόμου, ο νομοθέτης το αφιερώνει στις προϋποθέσεις της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Τα άρθρα 4 έως 8 αντιστοιχούν στα άρθρα 6 έως 9 της οδηγίας 95/46/ΕΚ. Το άρθρο 4 περιέχει τις γενικές αρχές που αφορούν την ποιότητα των δεδομένων. Οι ποιοτικές προδιαγραφές καθιερώνουν τις εξής 5 αρχές: α) την αρχή της θεμιτής και νόμιμης επεξεργασίας (παρ.1, περ.α') με την οποία καθίσταται σαφές ότι οι πληροφορίες πρέπει να συλλέγονται θεμιτά και νόμιμα για καθορισμένους σκοπούς και να υφίστανται θεμιτή και νόμιμη επεξεργασία, β) την αρχή του σκοπού και της αντιστοιχίας σκοπού και δεδομένων (περ. β') με βάση τις οποίες ορίζεται ότι τα δεδομένα πρέπει να είναι συναφή, πρόσφορα και όχι περισσότερα απ' όσα κάθε φορά απαιτεί ο σκοπός της επεξεργασίας, γ) την αρχή της ακρίβειας των δεδομένων καθώς τα τελευταία πρέπει να υποβάλλονται σε συνεχή ενημέρωση σύμφωνα με το περ. γ' αλλά και να διατηρούνται σε μορφή που επιτρέπει τον προσδιορισμό της ταυτότητας των υποκειμένων τους τόσο διάστημα όσο χρειάζεται για την πραγματοποίηση των σκοπών της συλλογής και της επεξεργασίας τους (περ. δ') όπως προβλέπεται από την αρχή της πεπερασμένης διατήρησης των δεδομένων.

Στο άρθρο 5 διαγράφονται οι ειδικές προϋποθέσεις που καθιστούν νόμιμη την επεξεργασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς σε περίπτωση που αυτές δεν πληρούνται, η συλλογή και η επεξεργασία των δεδομένων είναι παράνομη. Η αρχή αυτή είναι γνωστή ως αρχή της απαγόρευσης με την επιφύλαξη αδειας (Verbot mit Erlaubisvorbehalt). Ως κανόνας ορίζεται ότι η επεξεργασία επιτρέπεται μόνο όταν το υποκείμενο των δεδομένων έχει δώσει τη συγκατάθεσή του (άρθρο 5, παρ.1). Η συγκατάθεση για την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων αποτελεί εκδήλωση της εξουσίας αυτοδιάθεσης του ατόμου, του δικαιώματος να προσδιορίζει το ίδιο ποιος, τι, από πού και για ποιο σκοπό θα γνωρίζει για αυτό 2. Δίνεται, δηλαδή, με αυτό τον τρόπο η ευκαιρία στο άτομο να αποφασίσει ελεύθερα για το εάν οι πληροφορίες που το αφορούν θα αποτελέσουν αντικείμενο επεξεργασίας ή όχι. Η διάταξη αυτή του νόμου διαφέρει νομοτεχνικά τουλάχιστον από την αντίστοιχη διάταξη της οδηγίας (άρθρο 7) κατά την οποία η συγκατάθεση αποτελεί μία από τις προϋποθέσεις που παρατίθενται διαζευκτικά. Στην παρ.2 οι υπόλοιπες προϋποθέσεις τίθενται ως εξαιρέσεις και είναι οι εξής: α) η επεξεργασία για την εκτέλεση σύμβασης στην οποία συμβαλλόμενο μέρος είναι υποκείμενο δεδομένων ή για τη λήψη μέτρων κατόπιν αίτησης του υποκειμένου κατά το προσυμβατικό στάδιο, β) η επεξεργασία για την εκπλήρωση υποχρέωσης του υπεύθυνου επεξεργασίας η οποία επιβάλλεται από το νόμο, γ) η επεξεργασία για τη διαφύλαξη ζωτικού συμφέροντος του υποκειμένου εάν αυτό τελεί σε φυσική ή νομική αδυναμία να δώσει τη συγκατάθεσή του, δ) η επεξεργασία για την εκτέλεση έργου δημοσίου συμφέροντος ή έργου που εμπίπτει στην άσκηση δημόσιας εξουσίας και εκτελείται από δημόσια αρχή ή έχει ανατεθεί από αυτή είτε στον υπεύθυνο επεξεργασίας είτε σε τρίτο, στον οποίο γνωστοποιούνται τα δεδομένα, ε) η επεξεργασία για την ικανοποίηση του έννομου συμφέροντος που επιδιώκει ο υπεύθυνος επεξεργασίας ή οι τρίτοι στους οποίους ανακοινώνονται τα δεδομένα και υπό τον όρο ότι αυτό υπερέχει προφανώς των δικαιωμάτων και των συμφερόντων των προσώπων στα οποία αναφέρονται τα δεδομένα και δεν θίγονται οι θεμελιώδεις ελευθερίες τους.

Στο άρθρο 6 του νόμου προβλέπεται ορισμένη διαδικασία ελέγχου της επεξεργασίας των δεδομένων. Η διαδικασία αυτή βασίζεται στην έγγραφη γνωστοποίηση της σύστασης, λειτουργίας αρχείου ή την έναρξη της επεξεργασίας από τον υπεύθυνο στην Αρχή. Άμεσος

στόχος της γνωστοποίησης είναι η καταχώρηση των στοιχείων στο Μητρώο Αρχείων και Επεξεργασίας που τηρείται από την Αρχή(παρ.3, άρθρο 19 παρ.5). Η γνωστοποίηση έχει δηλωτικό χαρακτήρα αφού άδεια απαιτείται μόνο για τις ειδικές κατηγορίες επεξεργασίας οι οποίες αναφέρονται στο άρθρο 7. Με την τροποποίηση του ν. 2472/97 από το ν.2819/2000 και στη συνέχεια από το άρθρο 34 του ν. 2915/2001, προστέθηκε η διάταξη του άρθρου 7Α με την οποία προβλέπεται η απαλλαγή από την υποχρέωση γνωστοποίησης του άρθρου 6 και της λήψης άδειας του άρθρου 7 σε ορισμένες περιοριστικά αναφερόμενες περιπτώσεις. Ο ν.2472/97 και ειδικότερα τα άρθρα 8 και 9 αναφέρονται σε δύο ειδικές μορφές επεξεργασίας, τη διασύνδεση αρχείων και τη διασυνοριακή ροή δεδομένων. Η διασύνδεση αρχείων υπάγεται σε ειδικές ρυθμίσεις σύμφωνα με τις οποίες είναι απαραίτητη η γνωστοποίησή της στην Αρχή αλλά και η εξασφάλιση άδειας από αυτή εάν τα αρχεία τα οποία πρόκειται να διασυνδεθούν περιέχουν ευαίσθητα δεδομένα ή εάν η διασύνδεση έχει ως συνέπεια την αποκάλυψη ευαίσθητων δεδομένων ή εάν για την πραγματοποίηση της διασύνδεσης πρόκειται να γίνει χρήση ενιαίου κωδικού αριθμού. Για την χορήγηση της άδειας πρέπει ο υπεύθυνος της επεξεργασίας να γνωστοποιήσουν στην Αρχή τον σκοπό της διασύνδεσης, το είδος των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα που θα αφορά η διασύνδεση, το χρονικό διάστημα που αυτή θα πραγματοποιηθεί αλλά τους όρους και τις προϋποθέσεις για την προστασία της ιδιωτικής ζωής των υποκειμένων. Η διασυνοριακή ροή των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα υπόκειται και αυτή σε ειδικές ρυθμίσεις όπως το άρθρο 9 παρ.1, το οποίο ορίζει ότι η διαβίβαση δεδομένων σε χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι ελεύθερη, όπως άλλωστε και το άρθρο 1, παρ.2 της κοινοτικής οδηγίας, την επιταγή της οποίας εισήγαγε στο εσωτερικό δίκαιο ο νομοθέτης. Όσον αφορά τη διαβίβαση προς χώρα που δεν ανήκει στη Ε.Ε., τότε αυτή είναι δυνατή μόνο μετά από χορήγηση άδειας από την αρμόδια αρχή(παρ.1, εδ. β´) εάν και εφόσον το επίπεδο προστασίας των δεδομένων στις χώρες προέλευσης, διέλευσης και τελικού προορισμού τους είναι επαρκές. Η διαβίβαση δεδομένων προς χώρα που δεν ανήκει στην Ε.Ε. και η οποία δεν εξασφαλίζει ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας επιτρέπεται κατ´ εξαίρεση σε περίπτωση που συντρέχουν ορισμένες προϋποθέσεις. Η διάταξη του άρθρου 9 παρ.2 που τις συγκεκριμενοποιεί καθιερώνει προληπτικό έλεγχο της διαβίβασης προσωπικών δεδομένων παρά τον κανόνα της απαγόρευσης με επιφύλαξη άδειας που δίνει το σύστημα προστασίας του ν.2472/97 και της κοινοτικής Οδηγίας 95/46/EK.

Εκτός από τις προϋποθέσεις για τη νομιμότητα της επεξεργασίας, στο Κεφάλαιο Β´ του νόμου περιλαμβάνονται και οι υποχρεώσεις τήρησης του απόρρητου της επεξεργασίας και λήψης μέτρων ασφαλείας των πληροφοριών. Σύμφωνα με το άρθρο 10 παρ.1 η επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα είναι απόρρητη και διεξάγεται μόνο από πρόσωπα που βρίσκονται κάτω από τον έλεγχο του υπεύθυνου επεξεργασίας. Στην παρ. 2 επισημαίνεται η ευθύνη του τελευταίου σχετικά με την επιλογή των συνεργατών του και τα επαγγελματικά τους προσόντα, ενώ κατά τη παρ.3 υποχρεώνεται να λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα για την ασφάλεια των δεδομένων από κάθε τυχαία ή αθέμιτη καταστροφή ή κάθε άλλη μορφή αθέμιτης επεξεργασίας τους. Η υποχρέωση αυτή είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την αρχή της αποφυγής (Datenvermeidung) και την αρχή της οικονομίας της επεξεργασίας δεδομένων (Datensparsamkeit).

Στο Κεφάλαιο Γ´ του ν. 2472/97 (άρθρα 11 έως 14) κατοχυρώνονται τα δικαιώματα του υποκειμένου των δεδομένων. Τα δικαιώματα αυτά αποτελούν εκδηλώσεις του δικαιώματος πληροφοριακού αυτοκαθορισμού του ατόμου καθώς το ίδιο είναι ελεύθερο να αποφασίζει ποιες πληροφορίες που το αφορούν μπορούν να γίνουν αντικείμενο επεξεργασίας. Βασικός στόχος της θέσπισης του δικαιώματος αυτού είναι η εξασφάλιση πληρέστερου ελέγχου, της διαφάνειας και της νομιμότητας της επεξεργασίας των δεδομένων.. υπό την έννοια αυτή συνιστούν πέρα από υποκειμενικά δικαιώματα και θεσμικές εγγυήσεις. Ο ν 2474/97 προβλέπει την προστασία του δικαιώματος της ενημέρωσης, της πρόσβασης, της αντίρρησης και της προσωρινής δικαστικής προστασίας. Το δικαίωμα της ενημέρωσης αποτελεί βασική προϋπόθεση για την άσκηση και των υπόλοιπων δικαιωμάτων(άρθρο 11, παρ.1) και απευθύνεται στον υπεύθυνο της επεξεργασίας, ο οποίος απαιτείται να ενημερώνει το υποκείμενο των δεδομένων για την για την ταυτότητά του, τους αποδέκτες των δεδομένων και την ύπαρξη του δικαιώματος πρόσβασης. Το δικαίωμα πρόσβασης(άρθρο 12) είναι το δικαίωμα που έχει το υποκείμενο των δεδομένων γνωρίζει εάν τα προσωπικά δεδομένα του αποτελούν ή αποτέλεσαν αντικείμενο επεξεργασίας. Ειδικότερα το υποκείμενο των δεδομένων έχει το δικαίωμα να λαμβάνει από τον υπεύθυνο επεξεργασίας πληροφορίες σχετικά με τα δεδομένα που το αφορούν, τους σκοπούς της επεξεργασίας, την εξέλιξή της.(άρθρο 12, παρ.2). Η υποχρέωση πληροφόρησης μπορεί να αρθεί για λόγους εθνικής ασφάλειας ή για τη διακρίβωση ιδιαίτερα σοβαρών εγκλημάτων(άρθρο 11 παρ,4, 12 παρ.5 και 19Σ). Ένα ακόμα δικαίωμα που προβλέπεται από το ν 2472/97 είναι αυτό της αντίρρησης(άρθρο 13) ,δηλαδή το δικαίωμα του υποκειμένου των δεδομένων να προβάλλει

οποτεδήποτε αντιρρήσεις για τη επεξεργασία των δεδομένων που το αφορούν και να ζητήσει διόρθωση, προσωρινή μη χρησιμοποίηση, δέσμευση, μη διαβίβαση ή διαγραφή των δεδομένων. Εάν οι αντιρρήσεις κριθούν βάσιμες παρεμβαίνει η Αρχή και μπορεί να επιβάλλει προσωρινή αναστολή της επεξεργασίας μέχρι την έκδοση οριστικής απόφασης επί των αντιρρήσεων(παρ.2). Το κεφάλαιο αυτό του νόμου ολοκληρώνεται με το δικαίωμα προσωρινής δικαστικής προστασίας(άρθρο 14) ,το οποίο θεωρείται ως εξειδίκευση του δικαιώματος αντίρρησης. Καθένας σύμφωνα με αυτό έχει δικαίωμα να ζητήσει από το κάθε φορά αρμόδιο δικαστήριο την άμεση αναστολή ή μη εφαρμογής πράξης ή απόφασης που θίγει η οποία έχει ληφθεί με αυτοματοποιημένη επεξεργασία εφόσον αυτή αποβλέπει στην αξιολόγηση της προσωπικότητάς του, της αποδοτικότητάς του στην εργασία, της οικονομικής φερεγγυότητάς του και εν γένει συμπεριφοράς του.

Στο Κεφάλαιο Δ' του ν.2472/97 προβλέπεται η σύσταση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων σύμφωνα με το πρότυπο της αντίστοιχης γαλλικής αρχής Commission Nationale de l' Informatique et des Libertes (C.N.I.L.). Η Αρχή αποτελεί το βασικότερο στοιχείο του συστήματος ελέγχου, εφαρμογής και εξέλιξης των ρυθμίσεων του νόμου που αφορούν την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα. Είναι ανεξάρτητη δημόσια αρχή, υπερβαίνει δηλαδή τον ιεραρχικό έλεγχο από την εκτελεστική εξουσία και απολαύει λειτουργική ανεξαρτησία(άρθρο 2, παρ.1 ν.3051/2002).Από θεσμική-κανονιστική άποψη η «ανεξαρτησία» της ελληνικής Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων θεμελιώνεται στους ακόλουθους κανόνες:α)στην επιλογή του μοντέλου της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής, β)στην εμπλοκή του κοινοβουλίου στη διαδικασία της επιλογής των μελών της. Παρ' όλα αυτά ο προϋπολογισμός της Αρχής, τον οποίο εισηγείται ο Υπουργός Δικαιοσύνης, συνιστά ένα μέσο πίεσής της από την εκτελεστική εξουσία καθώς το ποσοστό των εσόδων του δημοσίου από την εφαρμογή του παρόντος νόμου, συμπεριλαμβανομένων των παραβόλων και των προστίμων που επιβάλλει η Αρχή, διατίθενται σε αυτή μετά τον καθορισμό του από τους Υπουργούς Δικαιοσύνης και Οικονομικών. Ένα νέο στοιχείο για την ελληνική έννομη τάξη είναι η εμπλοκή του Κοινοβουλίου στην λειτουργία της Αρχής. Η συμμετοχή των δύο κοινοβουλευτικών οργάνων, της Επιτροπής Θεσμών και Διαφάνειας και της Διάσκεψης των Προέδρων στην επιλογή των μελών της Αρχής αποσκοπεί στην εξασφάλιση της διαφάνειας και στο δημοκρατικό έλεγχο της πολιτικής σε σχέση με την προστασία προσωπικών δεδομένων αλλά παράλληλα και ως στοιχείο εξισορρόπησης στην έλλειψη κοινοβουλευτικού ελέγχου εκείνων των αρμοδιοτήτων της Αρχής που προσιδιάζουν σε εξουσίες, αρμοδιότητες και δραστηριότητες μίας δημόσιας υπηρεσία.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σύσταση της Αρχής, η οποία προσδιορίζεται στα άρθρο 16.Η Αρχή αποτελείται από τον πρόεδρο και έξι μέλη. Ο Πρόεδρος της Αρχής διορίζεται με προεδρικό διάταγμα που εκδίδεται ύστερα από πρόταση του Υπουργικού Συμβουλίου. Με την ίδια διαδικασία διορίζεται και ο αναπληρωτής του. Όσον αφορά τα υπόλοιπα μέλη της Αρχής η διαδικασία διαφέρει καθώς ο Υπουργός Δικαιοσύνης οφείλει να υποβάλλει στον πρόεδρο της Βουλής πρόταση για τον διορισμό των έξι τακτικών μελών και των ισάριθμων αναπληρωτών τους, η οποία όμως θα περιλαμβάνει διπλάσιο αριθμό υποψηφίων. Ο Πρόεδρος της Βουλής, στη συνέχεια διαβιβάζει την πρόταση στην Επιτροπή Θεσμών και Διαφάνειας. Τα τακτικά μέλη και οι αναπληρωτές τους επιλέγονται τελικά από τη Διάσκεψη των Προέδρων. Η επιλογή τους επικυρώνεται με προεδρικό διάταγμα που δημοσιεύεται στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως. Η θητεία των μελών της Αρχής δεν επιτρέπεται να ξεπερνά τα 8 χρόνια, ενώ μετά την πρώτη συγκρότηση της Αρχής γίνεται κλήρωση μεταξύ των 6 τακτικών μελών ώστε 3 να έχουν τετραετή και 3 διετή θητεία. Η θητεία του κάθε αναπληρωτή είναι ίση με την θητεία του αντίστοιχου τακτικού.

Πρωταρχικό ρόλο για την επιλογή των μελών της Αρχής παίζουν τα κωλύματα-ασυμβίβαστα. Στις διατάξεις του άρθρου 17 αναφέρονται λεπτομερειακά οι περιπτώσεις που κάποιος δεν επιτρέπεται να διοριστεί μέλος της Αρχής ή που εκπίπτει αυτοδικαίως από την ιδιότητα του μέλους της Αρχής.

Οι υποχρεώσεις και τα δικαιώματα των μελών της Αρχής ορίζονται στο άρθρο 18. Σύμφωνα με αυτό τα μέλη υπακούουν αποκλειστικά και μόνο στη συνείδησή τους και στο νόμο. Χρέος τους είναι η εχεμύθεια και η τήρηση των διατάξεων του παρόντος νόμου. Για κάθε παράβαση των υποχρεώσεών τους τα μέλη της Αρχής υπέχουν πειθαρχική ευθύνη. Το πειθαρχικό συμβούλιο είναι εκείνο που αποφασίζει σε πρώτο και τελευταίο βαθμό την απαλλαγή ή παύση του εγκαλούμενου, ενώ η γνωστοποίηση δεδομένων σε τρίτους τιμωρείται με φυλάκιση 2 ετών και χρηματική ποινή(2.000.000δρχ. - 10.000.000δρχ.). Ο έλληνας νομοθέτης με το άρθρο 19 καθιστά την Αρχή υπεύθυνο της εφαρμογής των νομοθετικών επιταγών. Σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου η Αρχή ανήκει σε εκείνο το μοντέλο ελέγχου στο οποίο το ελεγκτικό όργανο-εκτός από τις στενά ελεγκτικές- έχει κανονιστικές και αποφασιστικές αρμοδιότητες και είναι εξοπλισμένο με μέσα που του

επιτρέπουν να επιβάλλει καταρχήν τις αποφάσεις και τις απόψεις του. Η Αρχή επενεργεί άμεσα, προληπτικά και δυνάμει διαπλαστικά καθώς η άδεια που δίνει προϋποθέτει την αποτελεσματικότερη προστασία του δικαιώματος της ιδιωτικής ζωής. Με αυτό τον τρόπο η Αρχή έχει τη δυνατότητα να αντιμετωπίσει τα προβλήματα «εν τω γενέσθαι». Ο κανονιστικός της ρόλος εντοπίζεται στην έκδοση οδηγιών για την εφαρμογή του παρόντος νόμου και κανονιστικών πράξεων για τη ρύθμιση ειδικών, τεχνικών και λεπτομερειακών θεμάτων. Εξίσου σημαντική είναι και η θεσμική αποστολή της Αρχής που εντάσσεται στις κανονιστικές της αρμοδιότητες. Η αποστολή της αυτή θέτει την Αρχή ως «συμπαραστάτη» του πολίτη που συναντά δυσκολίες κατά την άσκηση δικαιωμάτων που τον αναγνωρίζει ο νόμος, όπως π.χ. η μη ικανοποίηση του δικαιώματος πρόσβασης. Τέλος, πρέπει να επισημανθεί η γνωμοδοτική και συμβουλευτική λειτουργία της Αρχής. Ο νομοθέτης δίνει τη δυνατότητα στην Αρχή παραγωγής δικαίου αλλά και ειδικότερα soft law, καθώς στο άρθρο 19 προβλέπεται η παροχή γνώμης της για κάθε ρύθμιση που αφορά την επεξεργασία και προστασία προσωπικών δεδομένων. Λόγω της διάταξης αυτής η Διοίκηση υποχρεούται να θέτει υπόψη της Αρχής τις προτεινόμενες ρυθμίσεις πριν αυτές οριστικοποιηθούν με τη μορφή σχεδίου νόμου.

Οι ρυθμίσεις του ν. 2472/97 ολοκληρώνονται με την πρόβλεψη διοικητικών και ποινικών κυρώσεων οι οποίες επιβάλλονται στους υπεύθυνους επεξεργασίας ή στους τυχόν εκπροσώπους τους σε περίπτωση παράβασης των υποχρεώσεών τους που απορρέουν από τον παρόντα νόμο. Οι διοικητικές κυρώσεις κλιμακώνονται από την προειδοποίηση για άρση της παράβασης και την επιβολή προστίμων από 300.000 εις 5.000.000 δρχ. ως την οριστική ανάκληση της άδειας του αρχείου ή την καταστροφή του άρθ.21. Σε περίπτωση μη ενημέρωσης της αρχής ή μη συμμόρφωσης με τις αποφάσεις της αρχής προβλέπονται ποινικές κυρώσεις που κυμαίνονται από φυλάκιση έως 3 ετών και χρηματική ποινή ή φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους (άρθ. 22). Ταυτόχρονα διαμορφώνεται ένα σύστημα εξωνομικών «πολιτικών» κυρώσεων. Στο σύστημα αυτό εντάσσεται : α) η δυνατότητα της Αρχής να δώσει δημοσιότητα στις συστάσεις και υποδείξεις προς τους υπεύθυνους επεξεργασίας , β) η καταγγελία των παραβάσεων του νόμου στο Κοινοβούλιο αλλά και διοικητικά γ) η έκθεση που του επιβάλλει εφόσον σε αυτήν επισημαίνονται προβλήματα εφαρμογής που αποδίδονται στους υπεύθυνους επεξεργασίας.

ΟΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Ζητήματα που αφορούν την προστασία προσωπικών δεδομένων απασχόλησαν σε αρκετές περιπτώσεις την Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων καθώς συνδέονταν με την προστασία του ιδιωτικού βίου αλλά και με γενικότερους επίκαιρους προβληματισμούς. Βέβαια η πλήρης δραστηριοποίηση της Αρχής ξεκίνησε από το 1999 και μετέπειτα προκαλώντας αντιδράσεις αμφισβητήσεις λόγω της διάστασης ιδεολογικών ή πολιτικών αντιλήψεων αλλά και την αντιτιθέμενων οικονομικών και επαγγελματικών συμφερόντων . Έντονες αντιδράσεις προκάλεσε η απόφαση για το θέμα των ταυτοτήτων , το οποίο έθιξε το μείζον πρόβλημα της σχέσης κράτους με την εκκλησία αλλά και της θρησκευτικής ελευθερίας στη χώρα μας.

Μια από τις πρώτες αποφάσεις της Αρχής είναι η υπ' αριθ. 109/31.3.99 [ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.] η οποία αφορά την επεξεργασία δεδομένων με σκοπό τον έλεγχο της αξιοπιστίας πελατών τραπεζικών ιδρυμάτων. Η Αρχή αναγνώρισε την αναγκαιότητα της επεξεργασίας λόγω της συμβολής της στην ελαχιστοποίηση του κινδύνου σύναψης πιστωτικής σύμβασης με αφερέγγυους πελάτες αλλά και της προστασίας της εμπορικής πίστης. Προχώρησε όμως στην οριοθέτηση του σκοπού της καθώς έκρινε ως εξίσου σημαντική την προστασία των συμφερόντων των υποκειμένων των δεδομένων . Με αυτό το σκεπτικό, η αρχή παρουσίασε τη θέση της ότι η συλλογή και επεξεργασία προσωπικών δεδομένων τα οποία δεν είναι απαραίτητα για την πραγματοποίηση του σκοπού της επεξεργασίας είναι αντίθετη με την αρχή της προσφορότητας ασχέτως αν προέρχονται από γενικά προσιτές πηγές. Επίσης προχώρησε στον χαρακτηρισμό δεδομένων ως ευαίσθητων παρά το γεγονός πως είναι προσिता π.χ. σε δημόσια αρχεία. Με αυτό τον τρόπο πέτυχε την εξισορρόπηση των συμφερόντων όσον αφορά τη ρύθμιση της πρόσβασης στις προσωπικές πληροφορίες. Η υπ. αριθ.050/20.1.2000 απόφαση της Αρχής αποσκοπούσε στην οριοθέτηση της νομιμότητας της συλλογής δεδομένων για σκοπούς απ' ευθείας διαφήμισης και απ' ευθείας προώθησης πωλήσεων προϊόντων ή υπηρεσιών με βασικό κριτήριο τον χαρακτήρα των προσωπικών δεδομένων. Η επεξεργασία των δεδομένων σε αυτές τις περιπτώσεις καθίσταται νόμιμη κάτω από ορισμένες μόνο προϋποθέσεις (άρθρ. 5 παρ.2εδε') . Σύμφωνα με την απόφαση της Αρχής , τα ευαίσθητα δεδομένα τα οποία αναφέρονται στο άρθρ.2 περ. β' του ν. 2472/97, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως αναγκαία και η επεξεργασία τους δεν θα είναι σύνομη. Η σημασία της συγκεκριμένης απόφασης είναι ιδιαίτερα σημαντική αφού στοχεύει στη στάθμιση του δικαιώματος της οικονομικής ελευθερίας με τα δικαιώματα που παρέχει το δίκαιο προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Ειδικότερα η άσκηση δραστηριοτήτων όπως η απευθείας διαφήμιση αν και αποτελεί μορφή επέμβασης στην ιδιωτική ζωή του ατόμου μπορεί να θεωρηθεί επιτρεπτή σύμφωνα με την εξαίρεση που προβλέπει το άρθρ. 5 παρ. 2 εδ.ε' . Σχετική είναι και η διάταξη του άρθρ. 9 παρ. 10 του ν. 2251/94 που ρυθμίζει την άμεση διαφήμιση και ιδίως την απρόσκλητη διαφήμιση μέσω τηλεφώνου(cold calling) και την αποστολή ηλεκτρονικού ταχυδρομείου (e-mail).

Ένα ακόμα ζήτημα που απασχόλησε την Αρχή λόγω της καίριας σημασίας τους για την προστασία του ιδιωτικού βίου είναι αυτό της αναγραφής του θρησκευόμενου στο πιστοποιητικό γέννησης που εκδίδουν οι Δήμοι. Σύμφωνα με την υπ. αριθ. 1446/10.11.2000 απόφαση της Αρχής κρίθηκε πως η έκδοση πιστοποιητικού γεννήσεως από τους Δήμους θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρ. 4του ν. 2472/97 δηλαδή με την αναγραφή μόνο των στοιχείων εκείνων που είναι απαραίτητα για τον σκοπό της επεξεργασίας. Επίσης, στην απόφαση της Αρχής επισημαίνεται ότι η καταγραφή του θρησκευόμενου και η καταχώρησή του στα αρχεία των δήμων δεν καθιστά νόμιμη την αναγραφή του στα πιστοποιητικά γεννήσεως που εκδίδει ο δήμος. Καθώς με την αναγραφή της συγκεκριμένης πληροφορίας στο πιστοποιητικό έρχεται και η ανακοίνωση σε τρίτους, οι οποίοι λαμβάνουν γνώση αυτής.

Εξαιρετικά σημαντικό για την εξέλιξη της προσωπικότητας και την κοινωνική υπόσταση του ατόμου κρίθηκε ότι είναι το πιστοποιητικό στρατολογικής κατάστασης και οι πληροφορίες που αναγράφονται σε αυτό. Καθώς συχνά λειτουργούσε ως μέσω άσκησης κοινωνικού ελέγχου. Με την απόφαση 29.11.2000 της η Αρχή έκρινε ότι κατά την έκδοση

πιστοποιητικού στρατολογικής κατάστασης τύπου Α' από τα στρατολογικά γραφεία πρέπει να περιλαμβάνονται στα πιστοποιητικά αυτά μόνο όσα στοιχεία είναι απαραίτητα για τον σκοπό τον οποίο επιτελούν και ότι, συνεπώς, η αναγραφή οποιουδήποτε άλλου στοιχείου [...] είναι περιττή και παράνομη. Έτσι η Αρχή όρισε ότι το παραπάνω πιστοποιητικό πρέπει να αναγράφει μόνο α) ότι εκπλήρωσε τις στρατιωτικές του υποχρεώσεις και β) σε περίπτωση απαλλαγής, ότι απαλλάχθηκε νόμιμα χωρίς να γίνεται αναφορά στον συγκεκριμένο λόγο. Επίσης η Αρχή με την από 25-11-2000 απόφασή της έκρινε την ανωνυμία ως τρόπο για την προστασία του ατόμου από την επεξεργασία

ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων. Για τη διασφάλιση της προστασίας αυτής η Αρχή καθόρισε τον τρόπο που θα γίνεται η ανακοίνωση του ηλεκτρονικού αρχείου του ΣΤΕ σε τρίτους. Σύμφωνα με την απόφαση αυτή τα στοιχεία που περιέχονται στις αποφάσεις του ΣΤΕ αποτελούν προσωπικά δεδομένα ή ακόμα και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα. Απαραίτητη για τη διαβίβαση του ηλεκτρονικού αρχείου των αποφάσεων από το ΣΤΕ σε άλλους φορείς είναι η τήρηση των διατάξεων του ν. 2472/97 και τα άρθρ. 5,6 και 7. Η ανακοίνωσή του είναι επιτρεπτή εφόσον α) οι αποδέκτες έχουν άδεια αρχείου, β) στην άδεια αναφέρεται ρητά ο όρος ότι για τη δημοσιοποίηση των αποφάσεων απαιτείται προηγούμενη ανωνυμοποίηση των διαδικών και λοιπών φυσικών προσώπων που αναφέρονται σε αυτές καθώς και γ) ο αποδέκτης παρέχει όλα τα απαραίτητα μέτρα για την προστασία των δικαιωμάτων των προσώπων αυτών.

Σε άλλες αποφάσεις της η Αρχή αντιμετώπισε την κρίσιμη περίπτωση που αφορούσε ιατρικά δεδομένα. Ενδεικτικά στην 136/2001 απόφαση η Αρχή έκρινε ότι το Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης και Πληροφόρησης για τα Ναρκωτικά (ΕΚΤΕΠΟΥΝ) μπορεί να λαμβάνει μόνο ανωνυμοποιημένα στοιχεία από το αρχείο των θεραπευτικών κοινοτήτων των χρηστών ναρκωτικών ουσιών και την Ελληνική Αστυνομία για την εφαρμογή επιδημιολογικών δεικτών που αφορούν στη χρήση των ουσιών αυτών.

Εξίσου βαρύνουσα για την προστασία των προσωπικών δεδομένων ήταν και η απόφαση της αρχής σχετικά με τη δυνατότητα πρόσβασης των ασφαλιστικών οργανισμών και του δήμου στα αρχεία του Κέντρου Ελέγχου Ειδικών Λοιμώξεων (Κ.Ε.Ε.Λ). Η λύση στην οποία κατέληξε η Αρχή είναι η τήρηση από το Κ.Ε.Ε.Λ ηλεκτρονικού αρχείου με ανωνυμοποιημένα τα στοιχεία των ασθενών με HIV και παράλληλα η τήρηση διασφαλιστικών μέτρων για την επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων. Η αποκάλυψη του ονόματος ασθενούς στον ασφαλιστικό οργανισμό θα γίνεται μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις ύστερα από ειδικά τεκμηριωμένη αίτηση και εισαγγελική εντολή.

Σχετική είναι και η γνωμοδότηση υπ' αριθμ. 86/2001 της Αρχής η οποία αφορά την υποχρέωση ενημέρωσης της αστυνομικής αρχής για αλλοδαπούς νοσηλευόμενους σε κλινικές και θεραπευτήρια (54παρ. 2, ν.2910/2001). Η Αρχή αποφάσισε την κατάργηση της διάταξης αυτής, την αντικατάστασή της από άλλη διάταξη που να επιβάλλει τη διαβίβαση στοιχείων μόνο όταν υπάρχουν υπόνοιες ότι έχει διαπραχθεί αξιόποινη πράξη και αυτό χωρίς διάκριση ημεδαπών και αλλοδαπών, καθώς μια τέτοια διάκριση θα ερχόταν σε αντίθεση με τη διάταξη του άρθρου 5παρ.2 του Συντάγματος, η οποία κατοχυρώνει την απόλυτη προστασία του δικαιώματος της ζωής για όλους αλλά και τη διάταξη του άρθρου 5παρ.5 η οποία αναγνωρίζει το δικαίωμα της υγείας.

Σταθμό για την προστασία των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε σχέση με τα ΜΜΕ συνιστά η απόφαση της Αρχής υπ' αριθμ.100/31.1.2000 στην οποία η Αρχή έκρινε ότι η κατοχή, καταχώρηση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση των ευαίσθητων προσωπικών δεδομένων γνωστών προσώπων από τηλεοπτικό σταθμό αντίκεινται στις διατάξεις των άρθρων 4 και 7 ν.2472/97. Αιτία της σχετικής απόφασης της Αρχής στάθηκε μία εκπομπή τηλεοπτικού σταθμού πανεθνικής εμβέλειας κατά την οποία προβλήθηκαν σκηνές από βίντεο όπου παρουσιαζόταν η ερωτική πράξη γνωστού τραγουδιστή με άτομο νεαρής ηλικίας, του οποίου δεν προσδιοριζόταν η εικόνα, ενώ, επίσης αναγνώστηκαν σελίδες από το προσωπικό ημερολόγιο σχεδιαστή μόδας –με ταυτόχρονη προβολή των σελίδων, με κείμενο και φωτογραφίες υμίγυμνων ανδρών –στο οποίο γινόταν αναφορά σε ερωτικού περιεχομένου πράξεις με άτομα του ίδιου φύλου. Η προβολή της σχετικής εκπομπής προκάλεσε έντονες και ποικίλες αντιδράσεις καθώς προέκυψε ζήτημα στάθμισης του δικαιώματος πληροφοριακής αυτοδιάθεσης και του δικαιώματος του τύπου να ενημερώνει το κοινό. Η Αρχή για να θεμελιώσει την αρμοδιότητά της δέχτηκε ότι «η κατοχή, καταχώρηση σε αρχείο και τηλεοπτική χρήση εικόνας ερωτικής ζωής, όπως και σελίδων προσωπικού ημερολογίου, εμπίπτουν στην έννοια της επεξεργασίας του ν.2472/97, δεδομένου ότι αποτελούν σε κάθε περίπτωση χρήση και διάδοση προσωπικών δεδομένων πανελληνίας

μάλιστα-στην υπό κρίση περίπτωση εμβέλειας. Ακολούθως , έκρινε ως παράνομη τη συλλογή ευαίσθητων δεδομένων στο πλαίσιο δημοσιογραφικής έρευνας και την τηλεοπτική χρήση των δεδομένων αυτών αναγνωρίζοντας με αυτό τον τρόπο το δικαίωμα πληροφοριακής αυτοδιάθεσης ως ιδιαίτερη εκδήλωση του δικαιώματος της προσωπικότητας που απορρέει από τα άρθρ. 5παρ.1,9παρ.1αλλά και 2 παρ.1 του Συντάγματος. .Εκτός από τις παραπάνω διατάξεις του ν. 2472/97 και του Συντάγματος θεμελιώδη ρόλο στην απόφαση αυτή της Αρχής , ως ερμηνευτικό κυρίως βοηθήματα , έπαιξε η αρχή της αναλογικότητας όπως αυτή διατυπώνεται στο άρθρ.4 παρ.1 εδ. β' του ν. 2472/97 , την οποία σαφώς και υπερέβη η συγκεκριμένη επεξεργασία . Έτσι η Αρχή κατέληξε ότι η αξίωση του κοινού για ενημέρωση δεν μπορεί να φτάνει μέχρι το σημείο να απαιτεί να λαμβάνει γνώση ευαίσθητων δεδομένων η οποία έχει ως αποτέλεσμα την προσβολή της αξίας του ανθρώπου , με εξευτελισμό ή διαπόμπευση , ανεξάρτητα αν αυτά είχαν ή όχι σημασία για τη θεμελίωση του αξιόποινου χαρακτήρα συγκεκριμένων πράξεων . Εξάλλου κρίθηκε ότι η συγκεκριμένη χρήση (τηλεοπτική προβολή) των ευαίσθητων δεδομένων δε γίνεται με σκοπό την πληροφόρηση αλλά την ικανοποίηση των συμφερόντων του τηλεοπτικού σταθμού και την αύξηση της τηλεθέασης .

Ιδιαίτερως σημαντική είναι και η υπ' αριθ.510/17 /15.5.2000 απόφαση της Αρχής η οποία έχει ως αντικείμενο το ζήτημα της αναγραφής προσωπικών στοιχείων και ιδίως του θρησκευάτος στις αστυνομικές ταυτότητες . Η Αρχή έκρινε ότι ορισμένα από τα στοιχεία που αναγράφονται στα αστυνομικά δελτία ταυτότητας δεν ανταποκρίνονται στο σκοπό της επεξεργασίας , ο οποίος προσδιορίζεται από το ν. 2472/97 και συγκεκριμένα από το αρθρ.4 παρ.1 εδ. β' . Τα στοιχεία αυτά τα οποία κρίθηκαν ως μη αναγκαία για τη βεβαίωση της ταυτότητας του υποκειμένου , είναι τα εξής: α)το δακτυλικό αποτύπωμα, το στοιχείο αυτό δεν είναι αναγκαίο για την εξακρίβωση του προσώπου , διότι αυτή προκύπτει από την προβλεπόμενη φωτογραφία , επιπλέον δε , το αποτύπωμα συνδέεται με την υποψία ή διαπίστωση εγκληματικής δραστηριότητας , η απόδοση της οποίας έστω και εν δυνάμει στο σύνολο του ελληνικού λαού , υπερβαίνει το αναγκαίο μέτρο και προσβάλλει το συνταγματικά κατοχυρωμένο δικαίωμα της αξίας του ανθρώπου , β)το ονοματεπώνυμο του /της συζύγου , διότι μετά τον ν. 1329/1983 , ο γάμος δεν επιφέρει μεταβολή του επωνύμου των συζύγων , γ)το επάγγελμα , διότι δεν αποτελεί στοιχείο της φυσικής ταυτότητας , υπόκειται σε μεταβολές , δεν απηχεί απαραίτητα την πραγματικότητα και ενέχει κοινωνική διάκριση , δ)η υπηκοότητα / ιθαγένεια , διότι εκ του νόμου δελτία αστυνομικής ταυτότητας φέρουν μόνο οι Έλληνες πολίτες , ε)η κατοικία , ως μη αναγκαίο κι πρόσφορο στοιχείο για την εξατομίκευση της ταυτότητας , διότι υπόκειται σε αλλαγές και στ)το θρήσκευμα , διότι ανάγεται στον εσωτερικό κόσμο του ατόμου . Οι πληροφορίες αυτές αφορούν δεδομένα τα οποία είναι ευαίσθητα και εμπíπτουν στον ορισμό του αρθρ.2 περ. β' ν. 2472/97 . Για αυτό το λόγο έκρινε ότι η επεξεργασία των δεδομένων αυτών δεν είναι θεμιτή ακόμα και αν το υποκείμενο τους παρέχει για αυτή τη ρητή συγκατάθεσή του . Εξάλλου η άσκηση του δικαιώματος του πληροφοριακού αυτοκαθορισμού δε μπορεί να οδηγήσει στην παράκαμψη των διατάξεων του ν. 2472/97 που αφορούν τη νομιμότητα της επεξεργασίας (αρθρ.4 παρ. 1).Στη συνέχεια , η Αρχή απηύθυνε σύσταση , προειδοποίηση και κάλεσε τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Δημοσίας Τάξης και σε κάθε άλλο αρμόδιο όργανο , να εκδώσουν τις ανάλογες οδηγίες για την καθιέρωση του νέου τύπου δελτίων ταυτότητας του Ν 1599/1986(όπως ισχύει μετά τις τροποποιήσεις του) ώστε να μη συλλέγονται και να μην επεξεργάζονται τα στοιχεία που αφορούν : α) το επώνυμο και όνομα συζύγου , β) την ιθαγένεια και γ) το θρήσκευμα . Για να καταλήξει στην απόφαση αυτή χρειάστηκε να συνδυάσει την ερμηνεία του ν.2472/97 με βασικές συνταγματικές αρχές και αξίες όπως αυτές έχουν αποτυπωθεί και σε διεθνή κείμενα όπως είναι η ΕΣΔΑ και η Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου . Ευρείες διαστάσεις με αφορμή την εν λόγω απόφαση έλαβε κυρίως το ζήτημα της αναγραφής του θρησκευάτος καθώς συνδέεται άρρηκτα με συνταγματικά δικαιώματα και ελευθερίες , όπως το δικαίωμα ανάπτυξης της προσωπικότητας , της θρησκευτικής ελευθερίας αλλά και της ισότητας έναντι του νόμου άσχετα από πολιτικές ή θρησκευτικές δοξασίες .Η Αρχή θεώρησε ως μη νόμιμη την αναγραφή του θρησκευάτος στις αστυνομικές ταυτότητες καθώς έκρινε ότι αντίκειται στην συνταγματική διάταξη του αρθρ. 13 παρ.1 κατά την οποία η ελευθερία της θρησκευτικής συνείδησης είναι απαραβίαστη είτε αυτή εκφράζεται ως δυνατότητα του ατόμου να πρεσβεύει οποιαδήποτε θρησκεία είτε ως ελευθερία να μην αποκαλύπτει τις θρησκευτικές πεποιθήσεις του. Ως λύση προτάθηκε από ορισμένους και προαιρετική αναγραφή του θρησκευάτος , η οποία όμως θα προσέβαλλε το δικαίωμα ορισμένων πολιτών να μην εκδηλώσουν τις φιλοσοφικές περι το θείο αντιλήψεις τους δηλώνοντας το θρήσκευμα του. Σύμφωνα με όσα αναφέρθηκαν καθίσταται σαφές ότι η συλλογή και επεξεργασία των ευαίσθητων δεδομένων που αφορούν το θρήσκευμα , όπως και την ιθαγένεια, ενέχει κινδύνους ενδεχόμενων διακρίσεων , δυσμενών ή ευμενών , σε αυξημένο βαθμό , καθόσον

το δελτίο της αστυνομικής ταυτότητας είναι ένα κρατικό έγγραφο που επιδεικνύεται σε κάθε αρχή και υπηρεσία καθώς και σε οποιονδήποτε ιδιώτη για την αναγνώριση του κατόχου του , όπως ορθώς κρίθηκε από την Αρχή . Αιτήσεις ακύρωσης της παραπάνω απόφασης της Αρχής , όπως και της κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης με το νέο τύπο δελτίου ταυτότητας ασκήθηκαν στον ΣΤΕ .

Συναφής με την προαναφερθείσα απόφαση είναι και η υπ' αριθμ.77Α/2002 απόφαση της Αρχής με την οποία κρίθηκε το ζήτημα μη αναγραφής του θρησκειώματος των μαθητών της στοιχειώδους και μέσης εκπαίδευσης στο απολυτήριο δημοτικού , γυμνασίου και λυκείου αλλά και της δυνατότητας απαλλαγής από το μάθημα των θρησκευτικών μαθητών που οι γονείς τους δεν επιθυμούν να το παρακολουθήσουν . Σύμφωνα με την Αρχή ,η αναγραφή του θρησκειώματος θα μπορούσε να εκθέσει τον κάτοχο του απολυτηρίου σε διακρίσεις με βάση τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις , ενώ παράλληλα έκρινε ότι οι γονείς έχουν το δικαίωμα να εξασφαλίσουν τη μόρφωση των παιδιών τους με βάση τις προσωπικές τους πεποιθήσεις (αρθρ.2 Πρώτου Πρωτοκόλλου ΕΣΔΑ). Η Αρχή απηύθυνε σύσταση , προειδοποίηση και κάλεσε τον υπεύθυνο επεξεργασίας του Υπουργείου Εθνικής Παιδείας και Θρησκευμάτων να συμμορφωθεί προς το περιεχόμενο της απόφασης να μεριμνήσει δηλαδή αφ' ενός για να μη αναγράφεται το θρήσκευμα στους απολυτήριους τίτλους σπουδών δημοτικής και μέσης εκπαίδευσης και αφ' ετέρου για την έκδοση των αναγκαίων οδηγιών ώστε να μη ζητείται από τους γονείς ή κηδεμόνες που επιθυμούν τα παιδιά τους να απαλλαγούν από το μάθημα των θρησκευτικών να δηλώσουν αν είναι άθρησκοι , ετερόδοξοι.

ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ

Η φύση της επικοινωνίας, οι ιδιαιτερότητες του κυβερνοχώρου και οι επιπτώσεις που οι ιδιαιτερότητες αυτές έχουν στη θέσπιση και κυρίως στην εφαρμογή του δικαίου θέτουν

επιτακτικά το ερώτημα της ισχύος και της ασφάλειας του δικαίου. Μία προσπάθεια για την προστασία αυτής της ασφάλειας έγινε μέσα από τον ν.2472/97. Μέσα από τις διατάξεις του συγκεκριμένου νόμου προέκυψε η σύσταση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, μιας ανεξάρτητης δημόσιας αρχής η οποία καλείται να αντιμετωπίσει, λόγω του ρόλου της, δυσκολίες ανάλογες των εξουσιών που διαθέτει.

Οι εξουσίες αυτές παραχωρήθηκαν από το νομοθέτη με τη μορφή της απονομής αποφασιστικών και παρεμβατικών αρμοδιοτήτων που αφορούν κυρίως τη στάθμιση των αλληλοσυμφερόντων και κατ' επέκταση την προστασία των πολιτών. Η ισχυρή θεσμική πανοπλία της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων μπορεί να αποδειχτεί η <<αχιλλειωσ πτέρνα >>της. Οι <<αδυναμίες>> του συστήματος θα μπορούσαν να διακριθούν σε α)εξωγενείς και β) σε εγγενείς

Τα εξωγενή προβλήματα πηγάζουν κατά κύριο λόγο από την αδυναμία ελέγχου της επεξεργασίας προσωπικών δεδομένων καθώς μετά την εισαγωγή της τηλεπληροφορικής , τη σμίκρυνση του εξοπλισμού ,την αποκέντρωση των συστημάτων επεξεργασίας αλλά την αλματώδη διάδοση του Internet , ο θεσμικός έλεγχός της καθίσταται όλο και περισσότερο πλασματικός . Εξάλλου η ραγδαία εξέλιξη και διάδοση των πολυμέσων δημιουργεί νέα προβλήματα λόγω της ενσωμάτωσης σε αυτά περισσότερων μέσων επικοινωνίας και τη δυνατότητα της αμφίδρομης χρήσης τους . Με αυτό τον τρόπο τα πολυμέσα όχι μόνο δίνουν τη δυνατότητα σε κάποιον να συλλέξει πληροφορίες και ευαίσθητα προσωπικά δεδομένα υπό μια μορφή αλλά και να τα μετατρέψει άλλες μορφές. Σε συνδυασμό με την εισαγωγή και διαρκή εξέλιξη των ποικίλων και ανά τομέα διαφορετικών chip-cards και την αλματώδη ανάπτυξη των δικτύων , γνωστότερο των οποίων είναι το World Wide Web διαμορφώνει ένα ριζικά διαφορετικό πλαίσιο επεξεργασίας των δεδομένων . Το πλαίσιο αυτό δεν είναι να τεθεί σε θεσμικό έλεγχο μέσω της νομοθετικής παρέμβασης καθώς η τελευταία δε μπορεί να συμβαδίσει με την τεχνολογική εξέλιξη . Κρίσιμη είναι και η ελεγχιμότητα διασυνωριακών ροών προσωπικών δεδομένων . Το πρόβλημα έγκειται στην ποιοτική και ποσοτική ανάπτυξη των δικτύων , την παγκοσμιοποίηση της επικοινωνίας μέσω του Internet και την ανεξέλεγκτη επεξεργασία και διακίνηση προσωπικών δεδομένων αποκαλύπτοντας την ανεπάρκεια των εθνικών νόμων , οι οποίοι επιχειρούν την εκ των υστέρων και αποσπασματική επίλυση ζητημάτων που ήδη έχει θέσει η τεχνολογία . Η κρίση των εθνικών νόμων συνοδεύεται εν προκειμένω και από την κρίση των εθνικών αρχών ελέγχου που καλούνται να επιλύσουν ανίατα προβλήματα της προστασίας των πολιτών στον ιδιαίτερο κόσμο των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών .

Όσον αφορά τους εγγενείς κινδύνους με τους οποίους η Αρχή οφείλει να έρθει αντιμέτωπη , αυτοί εντοπίζονται στις εκτεταμένες αρμοδιότητές της , αλλά και στην υβριδική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ακόμα . Κατ' αρχήν υπάρχει περίπτωση η Αρχή στην προσπάθειά της να δημιουργήσει ένα σύστημα προληπτικού ελέγχου να θέσει στη δεύτερη μοίρα τον a posteriori έλεγχο . Επιπλέον η , <<γραφειοκρατικοποίηση>> των διαδικασιών και της λειτουργίας της ενέχει τον κίνδυνο να επηρεάσει τη σχέση της με τους πολίτες και να την εγκλωβίσει σε μια λογική διεκπεραιωτή , όπου η λειτουργία ελέγχου θα ολοκληρωθεί στην έκδοση <<πιστοποιητικών προστασίας προσωπικών δεδομένων>> .Η Αρχή βρίσκεται ακόμα σε πρώιμο στάδιο , ίσως όμως στο μέλλον προσπαθώντας να εξασφαλίσει την εξισσορόπηση της προστασίας των πολιτών με το <<ευρύτερο δημόσιο συμφέρον>> ακολουθήσει την πολιτική των συμβιβασμών . Παράλληλα όμως ίσως αυτός να είναι ο βασικός λόγος για τη σύσταση μιας τέτοιας Αρχής που δεν υπόκεινται σε έλεγχο από κυβερνητικά όργανα ή άλλες διοικητικές αρχές (αρθρ. 2 παρ. 1 ν. 3051/2002) , η προσπάθεια του νομοθέτη να ελαχιστοποιήσει την επιρροή των οικονομικών , πολιτικών ,και διοικητικών συμφερόντων στο έργο της .

ΒΑΣΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η πίεση των τεχνολογικών και οικονομικών εξελίξεων ωθεί σταδιακά στη διαμόρφωση ενός ενιαίου ευρωπαϊκού νομικού χώρου, ο οποίος επεκτείνεται και στο επίπεδο της προστασίας των προσωπικών δεδομένων. Μέρος αυτής της διαμόρφωσης αποτελεί και ο νόμος 2472/97 με τον οποίο ενσωματώθηκαν στο εσωτερικό δίκαιο διεθνή κείμενα όπως η κοινοτική οδηγία 95/46/ΕΚ. Λόγω της ενσωμάτωσης ο εσωτερικός νομοθέτης είχε το περιθώριο να προσαρμόσει τα κείμενα αυτά στην ελληνική πραγματικότητα δίνοντας άλλοτε διασταλτική και άλλοτε στενότερη ερμηνεία των διατάξεών τους. Δεν αποκλείει, όμως, ολότελα τις περιπτώσεις της αθέμιτης επεξεργασίας των δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα καθώς αυτή διευκολύνεται συχνά από την ραγδαία εξέλιξη και διάδοση των τεχνολογικών μέσων. Πάντως ο νόμος αυτός αποτελεί αναμφισβήτητο το ιδανικό πρώτο βήμα προς την πορεία της απόλυτης προστασίας του δικαιώματος του ατόμου να διαθέτει τις πληροφορίες που το αφορούν όπως εκείνο επιθυμεί.

Ιδιαίτερος σημαντικό για την προστασία των προσωπικών δεδομένων καθιστά το νόμο αυτό το γεγονός πως στις διατάξεις του προβλέπεται η σύσταση της Αρχής Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων, καθορίζεται ο τρόπος λειτουργίας της αλλά προσδιορίζονται και οι αρμοδιότητές της. Αυτές οι εκτεταμένες αρμοδιότητες είναι που κάνουν το παρόν της δύσκολο και το μέλλον της αβέβαιο. Οι δυσκολίες, οι οποίες προκύπτουν κατά κύριο λόγο από την υποχρέωσή της να σταθμίζει τα τυχόν οικονομικο-πολιτικά συμφέροντα με τα συμφέροντα των πολιτών, θα μπορούσαν να αποτελέσουν αιτία του αποπροσανατολισμού της από το ουσιαστικό της έργο που ταυτίζεται και με τον λόγο ύπαρξής της, την προστασία των προσωπικών δεδομένων.

Σε κάθε περίπτωση η Αρχή θα αποτελέσει, στη χώρα μας, τον πυρήνα της προστασίας των θεμελιωδών ελευθεριών και δικαιωμάτων του ατόμου ακόμα κι αν χρειάζονται ορισμένες αναπροσαρμογές στον τρόπο λειτουργίας της αλλά και στο σύνολο των αρμοδιοτήτων που έχει επωμιστεί. Η σύστασή της αποδείχθηκε βέβαια σωτήρια, τώρα όμως απομένει η πλήρης ένταξή της στην ελληνική έννομη τάξη και κοινωνία.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η εισαγωγή της νομοθεσίας σχετικά με την προστασία προσωπικών δεδομένων στην Ελλάδα έγινε ουσιαστικά με τον ν. 2472/97. Με βάση τις διατάξεις του νόμου αυτού, ιδρύθηκε η ανεξάρτητη δημόσια αρχή, η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων. Ενώ παράλληλα προσδιορίστηκε ο τρόπος λειτουργίας και οι αρμοδιότητές της. Η αποτελεσματικότητα της Αρχής αυτής είναι ικανοποιητική, η οργάνωσή της επιδέχεται όμως βελτιώσεις δεδομένου ότι θα πρέπει να ξεπεραστούν οι παρούσες δυσκολίες που την αποπροσανατολίζουν από το έργο της.

ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ. 408/11.12.1998: Ενημέρωση υποκειμένων επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα δια του τύπου .

Κανονιστική πράξη 1/1999 : Ενημέρωση υποκειμένου των δεδομένων κατ' αρθρ.11 ν. 2472/97.

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ. 523/19.10.1999 : Κανόνες ενεργοποίησης δεδομένων της ΤΕΙΡΕΣΙΑΣ Α.Ε.

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.209/2000 : Οργάνωση της Αρχής .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ. 050/20.1.2000 : Όροι για τη νόμιμη επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης και της διαπιστώσης πιστοληπτικής ικανότητας .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.100/31. 1.2000 : Υπόθεση προβολής προσωπικών δεδομένων σε τηλεοπτική εκπομπή .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.510/17/15.5.2000 : Δελτίο Αστυνομικής Ταυτότητας .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.523/18/25.5.2000 : Οδηγία για τους όρους της νόμιμης επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα νέων μητέρων για τους σκοπούς της άμεσης εμπορίας ή διαφήμισης στο χώρο των μαιευτηρίων .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.245/9/20.3.2000 : Έλεγχος προσωπικών δεδομένων από Νομαρχία ή Δήμο των εργαζομένων .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.1122/7.9.2000 : Οδηγία για τα κλειστά κυκλώματα τηλεόρασης .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.1123/27.9.2000 : Επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα για τη σύνταξη εκλογικών καταλόγων .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.1619/6.12.2000 : Οδηγία για την εφαρμογή του Αρθρ. 28 του νέου Υπαλληλικού κώδικα .

Γνωμοδότηση της Αρχής υπ' αριθ.1697/15.12.2000 : Άρση απορρήτου τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.637/18/21/6.2000 : Σύστημα διαχείρισης χρέωσης γραμμών εργαζομένων .

Γνωμοδότηση της Αρχής υπ' αριθ.401/15.2.2001: Ανάλυση γενετικού υλικού για σκοπούς εξιχνίασης εγκλημάτων και ποινικής δίωξης .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.1346/3.7.2001: Μεγάλος Αδερφός.

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.147/2001 : Συλλογή και χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα σε δικογραφία ή προανακριτικό /ανακριτικό υλικό .

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.94/2002 : Χρήση ημερολογίου ενώπιον δικαστηρίου

Απόφαση της Αρχής υπ' αριθ.8/2003 : Χρήση δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα από δικηγόρο για υπεράσπιση κατηγορουμένου

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- 1) Ιγγλεζάκης Ιωάννης: «Ευαίσθητα Προσωπικά Δεδομένα», εκδόσεις Σάκκουλα 2003 .
- 2) Μήτρου Λίλιαν: «Η Αρχή Προστασίας Προσωπικών Δεδομένων», εκδόσεις Σάκκουλα 1999 .
- 3) Καΐσης Α.Γ.- Παρασκευόπουλος Ν.Α.Μ.: Προστασία προσωπικών Δεδομένων», εκδόσεις Σάκκουλα 2001 .
- 4) Μήτρου Λίλιαν : <<Το Δίκαιο στην κοινωνία της πληροφορίας», εκδόσεις Σάκκουλα 2000 .
- 5) Αντωνόπουλος: Ανεξάρτητες Διοικητικές Αρχές», εκδόσεις Σάκκουλα 1995 .